

Mentor Motivatie van leerlingen

Leerlingen geven in interviews duidelijk aan dat zij zich zeer goed bewust zijn van hun verschillen in motivatie voor de ene of andere les. Ze weten vrijwel altijd precies te vertellen in welke omstandigheden zij hun motivatie snel verliezen en ze kunnen ook meesterlijk duidelijk aangeven wanneer hun motivatie dik in orde is. Vaak is het de toon die de muziek maakt.

Docenten die inspireren en in alle opzichten laten voelen dat ze geïnteresseerd zijn in hun leerlingen, spannen nadrukkelijk de kroon. Deze docenten worden betrokken en nieuwsgierig genoemd. Erg belangrijk voor leerlingen is dat docenten zich niet met machtsvertoon boven de leerling plaatsen. Leerlingen willen graag serieus genomen worden. Docenten verdienen respect en gezag als hun lessen als kwalitatief goed en afwisselend worden gekwalificeerd. Docenten die inhoudelijk hun les goed verzorgen en voor afwisseling zorgen, weten hun leerlingen beter te motiveren dan anderen. Docenten die hun leerlingen vaak grote delen van de les aan het werk zetten, verspelen langzaam maar zeker het krediet van hun leerlingen.

De belangrijkste motivatiekiller is de wijze waarop docenten communiceren met leerlingen. Indien leerlingen daarbij respect, gelijkwaardigheid, betrokkenheid en een zekere mate van belangstelling voelen en ervaren, wordt in verreweg de meeste gesprekken de docent positief beoordeeld. Anders niet!

Veel leerlingen verliezen een groot deel van hun motivatie indien de docent de 'verkeerde toon' aanslaat. Uit interviews met leerlingen bleek dat het gebruik van de taal door docenten een kritische succesfactor genoemd mag worden. Zowel de verbale woordkeus als het non-verbale gedrag spelen een grote rol. Leerlingen beklagen zich over de wijze waarop veel docenten hen aanspreken. Ze voelen zich daardoor vaak ongemakkelijk en in hun hemd gezet. Veel docenten lijken onvoldoende te beseffen dat ze in veel situaties geen vragen maar eisen stellen. Ook lijken veel docenten zich onvoldoende te realiseren dat ze hun hand overspelen als ze een leerling kleineren in de klas. Het verpakken van waardeoordelen in vragen en opmerkingen vinden leerlingen onplezierig en wordt regelmatig als oneerlijk bestempeld.

Leerkwadraat interviewde in het cursusjaar 2008 – 2009 leerlingen op verschillende scholen in Nederland. Leerlingen in het vmbo, havo en vwo bleken geen significant verschillende opvattingen over docenten te hebben. Leerkwadraat helpt bij het ontrafelen van motivatieproblemen en geeft trainingen op het gebied van geweldloze communicatie.

Verzoek of eis?

Als de leerling wordt geconfronteerd met een eis, heeft hij in feite een tweetal mogelijkheden. Hij kan zich onderwerpen of hij kan gaan rebelleren. De leerling beslist in een tel. In de ene situatie onderwerpt hij zich en in een andere situatie niet. Bij de ene docent wel en bij de ander niet.

Indien leerlingen zich vaak en onnodig moeten onderwerpen, zullen zij op zoek gaan naar alternatieven. Dit leidt in veel gevallen tot ongewenst en ondermijnend gedrag.

Het is niet moeilijk een eis van een verzoek te onderscheiden. Je hoeft daarvoor alleen maar te kijken naar de reactie van de spreker als niet aan zijn verzoek of eis wordt voldaan. Als de spreker het gesprek vervolgt met een veroordeling of als de spreker probeert de ander zich schuldig te laten voelen, gaat het kennelijk om een eis.

Waarneming of oordeel?

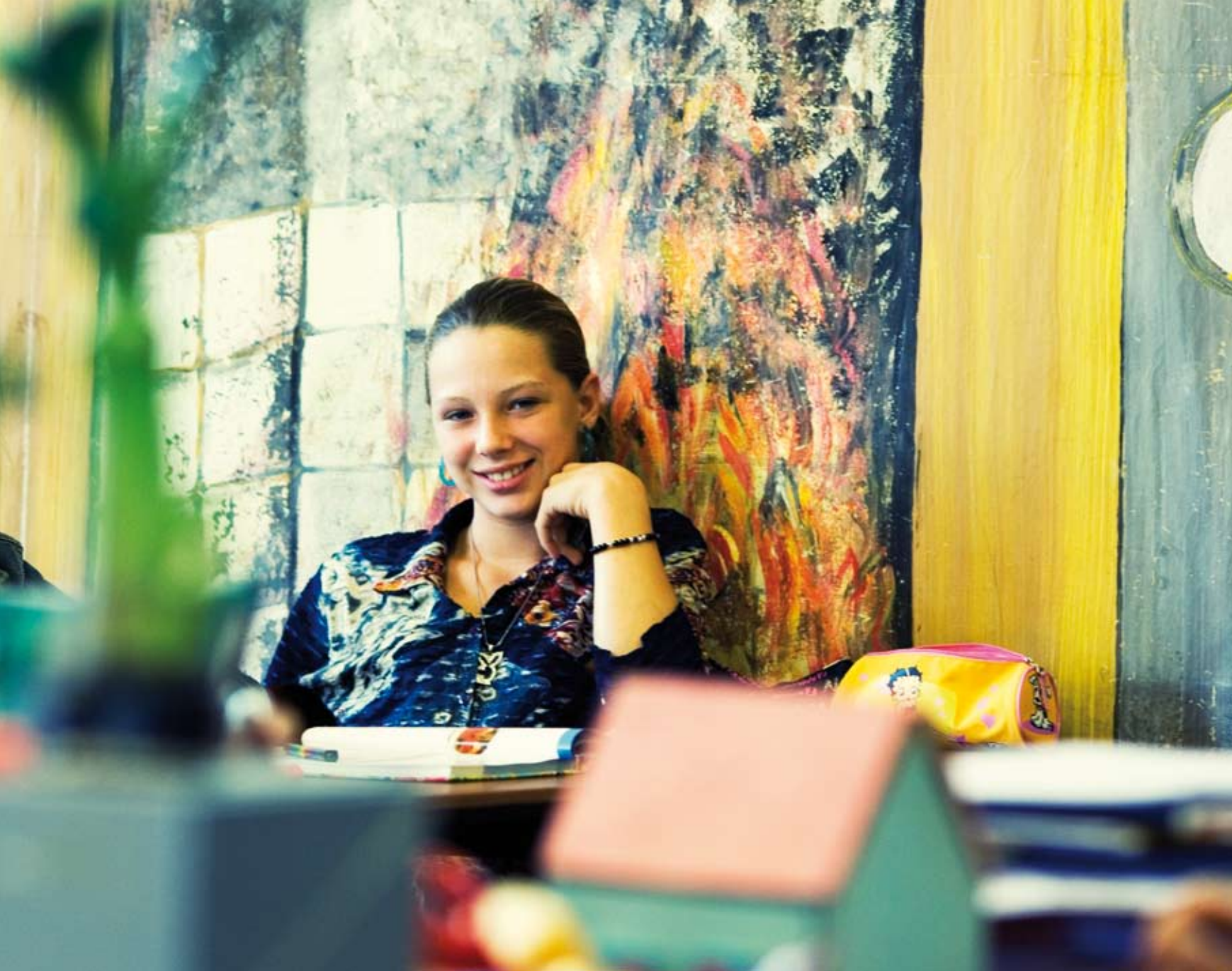
In situaties waarin ongewenst leerlingengedrag wordt opgemerkt, speelt ongewenst docentengedrag vaak ook een rol. Docent en leerling belanden in een onderlinge strijd waarin machtsvertoon en gezichtsverlies snel terrein winnen. Deze situatie is ongewenst voor de leerling, voor de docent en voor de klas.

Tijdens deze verbale wedloop wordt snel en onnodig vaak een oordeel verpakt in de vragen en opmerkingen, bijvoorbeeld: "Het probleem met jou is dat je veel te weinig werkt!" of "Jij loopt altijd de kantjes er af". Indien waarnemen, wellicht ongemerkt, wordt gecombineerd met oordelen, zal de ander dat als kritiek opvatten en zich keren tegen wat gezegd is. Veel leerlingen reageren fel. De docent laat zich vervolgens vaak gelden en wijst de leerling op zijn gedrag. De uitkomst van zo'n tegenstelling laat zich raden. Leerlingen voelen zich in zo'n situatie onrechtvaardig behandeld en de docent lukt het ook niet meer om even de rust en ruimte te nemen voor een verstandige of creatieve pedagogische interventie. Als de rust is weer-gekeerd, kost het vaak onnodig veel energie om de relatie te herstellen.

Behoeften en gevoelens uiten

"Je moet me goed begrijpen", geeft uiting aan de behoefte van de docent begrepen te willen worden. Het werkwoord 'moeten' roept echter gemakkelijk weerstand op bij de ander. Leerlingen geven aan dat ze graag

van hun docenten willen horen waarom iets moet. Indien de docent een gevoel oproept van 'iets moeten' waarbij de redenen onbesproken en onduidelijk blijken, haken leerlingen gemakkelijk af. Leerlingen zeggen dan niet serieus genomen te worden. Indien er sprake is van een goede relatie met de docent, gaan ze het gesprek aan met de docent. Indien de goede relatie ontbreekt, gaan leerlingen in verzet. Dit kan subtiel maar ook destructief van karakter zijn.

Het loont beslist de moeite om je behoeften duidelijk te uiten en daarbij aan te geven wat je werkelijk voelt. De kans dat de ander positief reageert is groot als we duidelijk en concreet aangeven wat we werkelijk willen! Indien je je behoeften indirect weergeeft door middel van oordelen, interpretaties en voor de ander onbekende denkbeelden, draagt dat in geringe mate bij aan de groei van wederzijds begrip. De relatie wordt daar niet beter van. Indien de leerlingen en de docent hun behoeften en gevoelens kunnen uiten in de klas, ondersteunt dat het leren van en met elkaar.

Interventies

In situaties in de klas waarbij leerlingen ongewenst gedrag vertonen, kiest elke docent zijn eigen interventie. Hij kan daarbij op verschillende

manieren ingrijpen. Hij kan daarbij kiezen voor het geven van een straf. Indien hij de leerling door zijn interventie wat duidelijk wil maken, is het zeer de vraag of straf daarbij voldoende helpt. Straf werkt vaak maar tijdelijk en nodigt uit tot 'ondergronds' en daarmee ondermijnend verzet. Uit onderzoek van Eveline Crone blijkt dat pubers veel meer geprikkeld worden door belonen dan door straffen. Leerlingen waarderen docenten die zich kwetsbaar durven op te stellen. Daarmee kunnen ze een voorbeeld zijn voor leerlingen. Docenten die in de klas hun gevoelens durven te uiten, worden gewaardeerd om hun echtheid. Indien een leerling ongewenst gedrag toont en de docent toont daarbij zijn gevoelens en behoeften lijkt het rendement van de interventie vaak veel groter. Als leerlingen alleen maar iets doen of juist niet doen om straf te vermijden, richten ze zich op de gevolgen van de handeling. De aandacht voor de onderliggende waarden en normen en de aandacht voor het leerproces worden er beslist niet groter van. Juist de dialoog over waarden en normen helpt bij de groei van de autonomie van de leerling en versterkt zijn relatie met de docent.

Rein Westrik is trainer, adviseur en coach van Leerkwadrat en kennispartner van HPC (www.leerkwadrat.nl), (www.hpc.nu)